

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΔΗΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΕΡΟΙΑΣ

Αριθ. Πρωτ. 18023
Ημερ. Αδωρως 11/9/20

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΡΟΥΣΣΑΚΗ
Δικαστική Υπάλληλος Α/ΠΕ

ΤΟ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ Α'

ΤΡΙΜΕΛΕΣ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 3 Δεκεμβρίου 2018 με την εξής σύνθεση: Σοφία Καπριδάκη, Πρόεδρος Εφετών Διοικητικών Δικαστηρίων, Ιωάννα Τσάφαρη-Δημητριάδου (Εισηγήτρια) και Βασίλειος Καφτεράνης, Εφέτες Διοικητικών Δικαστηρίων. Ως Γραμματέας έλαβε μέρος η Παναγιώτα Τσερκέζη, δικαστική υπάλληλος.

Γ ι α να δικάσει την προσφυγή με ημερομηνία κατάθεσης 8-6-2016 (αριθ. καταχώρησης ΠΡ 4807/2016),

Τ η ς ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΦΟΡΕΑΣ ΑΤΕΒΕ», που εδρεύει στη Θεσσαλονίκη (οδός Τσιμισκή αρ. 43), για την οποία παραστάθηκε ο νόμιμος εκπρόσωπός της Δημήτριος Παζιάνας μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου Δημητρίου Τσιαπράζη.

Κ α τ ά: 1) του Δήμου Βέροιας, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Δήμαρχό του, για τον οποίο παραστάθηκε με την από 21-11-2018 δήλωση, σύμφωνα με το άρθρο 133 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, ο πληρεξούσιος δικηγόρος Γεώργιος Παπαστεργίου και 2) του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, για τον οποίο παραστάθηκε ο Πάρεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Θωμάς Καζάκος.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη.

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα.

Σκέφθηκε κατά το Νόμο.

1. Επειδή, με την υπό κρίση προσφυγή, για την άσκηση της οποίας καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (σχετικό το 1386771 ειδικό γραμματίο παραβόλου), η προσφεύγουσα ανώνυμη εταιρία, ανάδοχος του έργου «Ανέγερση 1^{ου} Φιλιππείου Γυμνασίου και 2^{ου} ΓΕΛ στο Ο.Τ. 631 στην περιοχή Γιοτζαλίκια Βέροιας», δυνάμει της από 9-9-2013 εργολαβικής σύμβασης που συνήψε με τον καθ' ου η προσφυγή Δήμο Βέροιας, ζητά την ακύρωση: α) της σιωπηρής απόρριψης από τον Υπουργό Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων της από 27-1-2016 αίτησης θεραπείας της, β) της 736/7-12-2015 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Βέροιας, με την οποία απορρίφθηκε η από 16-11-2015 ένστασή της (με αρ. πρωτ. 48624/17-11-2015) κατά του 3ου Ανακεφαλαιωτικού Πίνακα Εργασιών (Α.Π.Ε.) του έργου και του 3ου Πρωτοκόλλου Κανονισμού Τιμών Μονάδας Νέων Εργασιών (Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε.) και εγκρίθηκαν οι εν λόγω πράξεις, γ) του 3^{ου} Α.Π.Ε. του έργου, κατά το βλαπτικό μέρος αυτού, ώστε να αναμορφωθεί σύμφωνα με τις απόψεις της προσφεύγουσας και δ) του 3^{ου} Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε. Επίσης, η προσφεύγουσα ζητά να αναγνωρισθεί ότι ο Δήμος Βέροιας υποχρεούται να της καταβάλει το εργολαβικό αντάλλαγμα που αντιστοιχεί στην εκτελεσθείσα ποσότητα της εργασίας του άρθρου Α.Τ. 91, καθώς και στην επιπλέον ποσότητα της ίδιας εργασίας που επρόκειτο να εκτελεστεί μετά την κοινοποίηση, στις 21-12-2015, του εγκριθέντος 3^{ου} Α.Π.Ε., με βάση τη συμβατική τιμή των 6,36 ευρώ/kg, προσαυξημένη κατά ποσοστό 18% για ΓΕ και ΟΕ και την αναλογούσα αναθεώρηση.

2. Επειδή, με την κρινόμενη προσφυγή προσβάλλεται παραδεκτως, σύμφωνα με το άρθρο 63 παρ. 3 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, μόνο η υπό στοιχ. (α) σιωπηρή απόρριψη από τον Υπουργό Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων της από 27-1-2016 αίτησης θεραπείας της προσφεύγουσας, στην οποία έχουν ενσωματωθεί, μετά την προσβολή τους με την προβλεπόμενη κατ' αυτών ενδικοφανή διαδικασία, οι λοιπές προσβαλλόμενες πράξεις (πρβλ. ΣτΕ 986/2011, 3066/2002, 1721/2000 κá).

3. Επειδή, ενόψει του ότι με την προσφυγή αυτή προσβάλλεται η σιωπηρή απόρριψη της αίτησης θεραπείας από τον Υπουργό Υποδομών,

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

Μεταφορών και Δικτύων, νομιμοποιείται και το Ελληνικό Δημόσιο παθητικώς ως διάδικος στην παρούσα δίκη, το γεγονός όμως ότι καθίσταται διάδικος δεν συνεπάγεται την επίρριψη σε αυτό των υποχρεώσεων που τυχόν κριθεί ότι βαρύνουν τον κύριο του έργου, αφού η οποιαδήποτε απόφαση εκδοθεί από το Δικαστήριο αφορά μόνο τις σχέσεις μεταξύ αυτού και του αναδόχου (βλ. ΣτΕ 2999, 3309/2015, 1244/2013, 3807/2012, 2219/2009, 2033/2003 κ.α.).

4. Επειδή, ο ν. 3669/2008 «Κύρωση της κωδικοποίησης της νομοθεσίας κατασκευής δημόσιων έργων» (Α' 116), που εφαρμόζεται σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 αυτού και στα έργα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ορίζει στο άρθρο 37 ότι «1. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να κατασκευάσει το έργο κατά τους όρους της σύμβασης και τις σύμφωνες προς αυτή και το νόμο έγγραφες εντολές του φορέα κατασκευής του έργου. 2. Ο ανάδοχος έχει την υποχρέωση να τηρεί με ακρίβεια τη διάταξη και τις διαστάσεις των διαφόρων μερών του έργου, όπως προκύπτουν από τα εγκεκριμένα σχέδια ή άλλα στοιχεία της μελέτης. 3. Οι έγγραφες εντολές που δίνονται από το αρμόδιο όργανο για συμπλήρωση ή τροποποίηση των στοιχείων της μελέτης, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 3 του άρθρου 57 του παρόντος, καθώς και η εκτέλεση των εγκεκριμένων συμπληρωματικών εργασιών, είναι υποχρεωτική για τον ανάδοχο. ... 4. Σε επείγουσες περιπτώσεις η διαταγή για τροποποιήσεις ή συμπληρώσεις δίνεται προφορικά στον τόπο των έργων και καταχωρείται στο ημερολόγιο. ...» και στο άρθρο 47 ότι «1. Για κάθε εργολαβία, με μέριμνα του αναδόχου τηρείται ημερολόγιο σε βιβλιοδετημένα διπλότυπα αριθμημένα φύλλα. Το ημερολόγιο συμπληρώνεται καθημερινά και αναγράφονται, με συνοπτικό τρόπο, σε αυτό ... αριθμητικά στοιχεία για το απασχολούμενο προσωπικό κατά κατηγορίες, τα χρησιμοποιούμενα μηχανήματα, τα προσκομιζόμενα υλικά, τις εκτελούμενες εργασίες ... τις εντολές και παρατηρήσεις των οργάνων επίβλεψης, τυχόν έκτακτα περιστατικά και κάθε άλλο σχετικό με το έργο σημαντικό πληροφοριακό στοιχείο. 2. Το ημερολόγιο υπογράφεται από εντεταλμένο όργανο της

επίβλεψης και τον εκπρόσωπο του αναδόχου. ...». Περαιτέρω, στο άρθρο 45 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι: «1... 2. Επιτρέπεται η τροποποίηση της εγκεκριμένης μελέτης, κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου, για τη διόρθωση σφαλμάτων της ή τη συμπλήρωση ελλείψεων της ...» και στο άρθρο 57 ότι «1. Το έργο εκτελείται σύμφωνα με τη σύμβαση και τα τεύχη και σχέδια που τη συνοδεύουν. Ο φορέας κατασκευής του έργου έχει το δικαίωμα, αν προκύψει ανάγκη εκτέλεσης συμπληρωματικών εργασιών, που δεν περιλαμβάνονται στο αρχικό ανατεθέν έργο ούτε στην πρώτη συναφθείσα σύμβαση και οι οποίες κατέστησαν αναγκαίες λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων κατά την εκτέλεση του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στην αρχική σύμβαση, να συνάπτει σύμβαση με τον ανάδοχο του έργου, με την προϋπόθεση ότι οι συμπληρωματικές εργασίες δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την κύρια σύμβαση, χωρίς να δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα για τις αναθέτουσες αρχές ή όταν αυτές οι εργασίες, μολοντί μπορούν να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση, είναι απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίησή της. Το συνολικό ποσό των συμβάσεων αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό του πενήντα τοις εκατό (50%) του ποσού της αρχικής σύμβασης, στο οποίο περιλαμβάνεται και η αμοιβή για τη σύνταξη των τυχόν απαιτούμενων μελετών για τις συμπληρωματικές εργασίες. Η εκτέλεση των συμπληρωματικών εργασιών είναι υποχρεωτική για τον ανάδοχο του έργου και, προκειμένου να υπογραφεί η σύμβαση για την εκτέλεσή τους, απαιτείται γνώμη του οικείου τεχνικού συμβουλίου ... 2. Κάθε σύμβαση επόμενη της αρχικής συνοδεύεται από Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Εργασιών (Α.Π.Ε.) που περιλαμβάνει ιδίως τις ενδείξεις των εργασιών, τις τιμές μονάδας των εργασιών, τα μεγέθη των ποσοτήτων, τις δαπάνες του προϋπολογισμού του αρχικά ανατεθέντος έργου, του προϋπολογισμού της αμέσως προηγούμενης σύμβασης και του προϋπολογισμού της προς κατάρτιση νέας σύμβασης. Περιλαμβάνει ακόμη και τις δαπάνες των απρόβλεπτων, καθώς και την προβλεπόμενη δαπάνη για αναθεώρηση και Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.). 3. Με τα ποσά των απρόβλεπτων δαπανών

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

(απρόβλεπτα) που περιλαμβάνονται στην αρχική σύμβαση καλύπτονται ιδίως δαπάνες που προκύπτουν από εφαρμογή νέων κανονισμών ή κανόνων που καθιερώθηκαν ως υποχρεωτικοί μετά την ανάθεση του έργου, καθώς και από προφανείς παραλείψεις ή σφάλματα της προμέτρησης της μελέτης ή από απαιτήσεις της κατασκευής οι οποίες καθίστανται απαραίτητες για την αρτιότητα και λειτουργικότητα του έργου, παρά την πλήρη εφαρμογή των σχετικών προδιαγραφών κατά την κατάρτιση των μελετών του έργου και υπό την προϋπόθεση να μην τροποποιείται το «βασικό σχέδιο» του έργου, δηλαδή η όλη κατασκευή, καθώς και τα βασικά διακριτά στοιχεία της, όπως προβλέπονται από την αρχική σύμβαση. ... 6. Αν στον Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Εργασιών περιλαμβάνονται και εργασίες για τις οποίες δεν υπάρχουν τιμές μονάδας, ο Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας συνοδεύεται από πρωτόκολλο που κανονίζει τις τιμές για τις εργασίες αυτές. Ο κανονισμός τιμών μονάδας νέων εργασιών γίνεται με υποχρεωτική εφαρμογή κατά σειρά των κατωτέρω περιπτώσεων α', β' και γ' ως εξής: α) για εργασίες για τις οποίες υπάρχουν συμβατικές τιμές για παρόμοιες ή ανάλογες εργασίες, οι τιμές καθορίζονται ανάλογα προς αυτές, β) για εργασίες για τις οποίες δεν υπάρχουν παρόμοιες ή ανάλογες συμβατικές τιμές αλλά περιλαμβάνονται σε εγκεκριμένα ή συμβατικά αναλυτικά τιμολόγια (αναλύσεις τιμών), οι τιμές καθορίζονται σύμφωνα με τα τιμολόγια αυτά και γ) για εργασίες που δεν περιλαμβάνονται στις προηγούμενες περιπτώσεις οι τιμές καθορίζονται με βάση τα πραγματικά στοιχεία κόστους. Η εξακρίβωση του κόστους γίνεται από επιτροπή που συγκροτείται από τη διευθύνουσα υπηρεσία και αποτελείται από τρεις (3) τεχνικούς υπαλλήλους, που έχουν την αντίστοιχη ικανότητα. Στα μέλη της επιτροπής περιλαμβάνεται και ο επιβλέπων το έργο τεχνικός υπάλληλος. ... Οι νέες τιμές μονάδας εργασιών που καθορίζονται με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου προσαυζάνονται με το ποσοστό γενικών εξόδων και οφέλους του αναδόχου που ισχύει για τη σύμβαση, αν αυτό για την περίπτωση α' της παραγράφου 6 δεν περιέχεται στην παρόμοια ή ανάλογη τιμή. 8. Οι Ανακεφαλαιωτικοί Πίνακες Εργασιών και τα Πρωτόκολλα Κανονισμού Τιμών

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

Μονάδας Νέων Εργασιών που τους συνοδεύουν συντάσσονται από τη διευθύνουσα υπηρεσία και υπογράφονται από τον ανάδοχο ανεπιφύλακτα ή με επιφύλαξη. Αν ο ανάδοχος αρνηθεί την υπογραφή, του κοινοποιείται ο ανακεφαλαιωτικός πίνακας και τα πρωτόκολλα, σύμφωνα με το άρθρο 44 του παρόντος. Στην περίπτωση αυτή όπως και στην περίπτωση που ο ανάδοχος υπέγραψε τα σχετικά έγγραφα με επιφύλαξη, δικαιούται να υποβάλει ένσταση. Ο Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας Εργασιών και τα πρωτόκολλα νέων τιμών εγκρίνονται από την προϊσταμένη αρχή, στην οποία διαβιβάζονται μαζί με την τυχόν ένσταση του αναδόχου, την αιτιολογική έκθεση για την ανάγκη των τροποποιήσεων, τον τρόπο κανονισμού των τιμών και κάθε σχετική πληροφορία. Αν έχει υποβληθεί ένσταση διατυπώνεται και η γνώμη της διευθύνουσας υπηρεσίας στο περιεχόμενο της ένστασης αυτής. Μετά την έγκριση του Ανακεφαλαιωτικού Πίνακα Εργασιών, ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει τις σχετικές εργασίες χωρίς αυτό να θίγει τα δικαιώματα του για επίλυση της τυχόν διαφοράς».

5. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλου της υπό κρίση υπόθεσης προκύπτουν τα εξής: Με την 273/4-6-2013 απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου Βέροιας εγκρίθηκαν τα πρακτικά του διενεργηθέντος στις 21-5-2013 διαγωνισμού για την ανάδειξη αναδόχου εκτέλεσης του έργου «ΑΝΕΓΕΡΣΗ 1^{ου} ΦΙΛΙΠΠΕΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ 2^{ου} ΓΕΛ ΣΤΟ Ο.Τ. 631 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΙΟΤΖΑΛΙΚΙΑ ΒΕΡΟΙΑΣ», προϋπολογισθείσας δαπάνης 8.414.634,15 ευρώ πλέον ΦΠΑ 1.935.365,85 ευρώ και κατακυρώθηκε ο διαγωνισμός στην προσφεύγουσα ανώνυμη εταιρία, με μέση έκπτωση 45,89%. Ακολούθως, υπογράφηκε η από 9-9-2013 σύμβαση ποσού 5.611.563,37 ευρώ με ΦΠΑ, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3669/2008 και του π.δ. 171/1987. Όπως προβλεπόταν στη σύμβαση, προκειμένου να προστατευθεί το ασφαλτόπανο του εξωτερικού δώματος του σχολικού κτιρίου, όπου βρίσκονται οι αντλίες θερμότητας, επιλέχθηκε η τοποθέτηση-διάστρωση χαλικιών. Το σχετικό άρθρο Α.Τ. 91 του τιμολογίου της μελέτης, το οποίο είναι ένα ειδικό άρθρο που

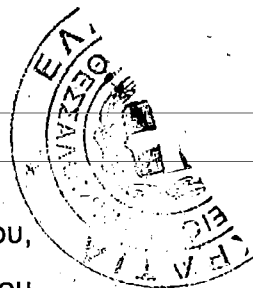

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

δημιούργησε η Υπηρεσία προκειμένου να προδιαγράψει αυτή την εργασία, αναφέρει τα εξής: «Α.Τ. 91. Άρθρο ΝΑΟΙΚ Ν/1307: Διάστρωση με χάλικες 4 έως 8 cm επί τόπου. ... Χάλικες κοκομετρίας 4 έως 8 cm, πλυμένοι ποταμίσιοι, χρώματος λευκοί και διάφορες αποχρώσεις του γκρι, μετά της μεταφοράς επί τόπου. Τιμή ενός kg ευρώ 12,00 δώδεκα». Εξάλλου, στον προϋπολογισμό της μελέτης (1.4. Ομάδα 4: επενδύσεις-επιστρώσεις Α/Α 56) αναγράφεται για την εργασία του πιο πάνω άρθρου «... μονάδα μέτρησης κιλά, ποσότητα 4.845,00, τιμή κιλού 12,00 ευρώ, σύνολο δαπάνης 58.140 ευρώ». Κατά την εκτέλεση του έργου, διαπιστώθηκε από την Υπηρεσία ότι στο επίμαχο άρθρο Α.Τ. 91, υπάρχουν οι εξής ανακολουθίες:

Α. Στην προμέτρηση: Η σωστή ποσότητα που απαιτείται είναι 36.905,6 κιλά ή 36,90 τόνοι $[(20,06 \times 210,60) \text{ εμβαδόν} \times 0,10 \text{ πάχος στρώσης} \times 1600 \text{ ειδικό βάρος υλικού}]$, αντί του λανθασμένου αναγραφόμενου στον προϋπολογισμό μελέτης 4.845 κιλά (ή 0,48 τόνοι), η ορθή δε δαπάνη για πλήρη εργασία επανυπολογίστηκε σε 2.362,09 ευρώ, αντί του λανθασμένου αναγραφόμενου ποσού των 58.140 ευρώ.

Β. Στην μονάδα μέτρησης: Η ορθή μονάδα που έπρεπε να γραφεί είναι μ3 (κυβικά μέτρα) και όχι κιλά, καθώς ακόμη και η μονάδα του αρχικού άρθρου ΟΙΚ1307 είναι σε μ3. Επιπλέον, η περιγραφή του άρθρου, αλλά και η διατομή του υλικού δεν ήταν ικανοποιητική, αφού το άρθρο αναφερόταν γενικά σε διάστρωση χαλίκων -εννοείται σε οδό- ενώ η εργασία αναφερόταν σε δώμα. Αποτέλεσμα του πιο πάνω λάθους της προϋπολογισθείσας προσέγγισης, που προήλθε, κατά την εκτίμηση της Υπηρεσίας, από προφανές αριθμητικό και υπολογιστικό σφάλμα, ήταν να δημιουργηθεί μια υπερβολική δαπάνη για μια ημιτελή εργασία, καθόσον η προϋπολογισθείσα ποσότητα δεν επαρκούσε για την κάλυψη όλου του δώματος, για το λόγο δε αυτό η Υπηρεσία έκρινε ότι η εν λόγω εργασία δεν μπορούσε να εκτελεστεί και να πιστοποιηθεί με αυτό το ποσό. Εν τω μεταξύ η προσφεύγουσα, έχοντας ήδη μεταφέρει τα υλικά εντός του εργοταξίου, προχώρησε στις 6-5-2015 (ημέρα Τετάρτη) και 7-5-2015 (ημέρα Πέμπτη) σε μερική στρώση των χαλίκων επί του δώματος, αφού η ποσότητα δεν επαρκούσε για την κάλυψη όλης της επιφάνειας

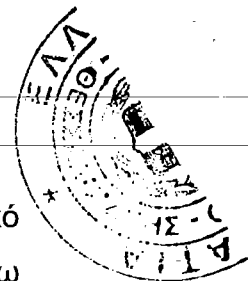

αυτού. Η εκτέλεση της εργασίας αυτής γράφηκε στο ημερολόγιο του έργου, στα φύλλα με αρ. 603 και 604, που υπογράφονται από τον επιβλέποντα του έργου. Κατόπιν αυτών, στις 11-5-2015 (ημέρα Δευτέρα) ο επιβλέπων ανέγραψε στο ημερολόγιο του έργου (φύλλο με αρ. 608) ότι αν και από την προηγούμενη εβδομάδα είχε δοθεί προφορική εντολή μη εκτέλεσης της εργασίας τοποθέτησης χαλίκων, η ανάδοχος «απόθεσε χάλικες στο δώμα των αντλιών», έδωσε δε εντολή «να μη εκτελεστεί η εργασία μέχρι νεωτέρας». Ακολούθως, η Διευθύνουσα Υπηρεσία (Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Βέροιας), μετά από σχετικά ερωτήματα προς τον νομικό σύμβουλο του Δήμου και την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, με το 23001/18-6-2015 έγγραφό της απηύθυνε προς την προσφεύγουσα εντολή μη εκτέλεσης της προαναφερόμενης εργασίας του τιμολογίου Α.Τ. 91, λόγω εντοπισμού στο εν λόγω άρθρο του προαναφερόμενου αριθμητικού και υπολογιστικού λάθους ως προς την ποσότητα και την τιμή μονάδος, το οποίο δεν είχε εντοπισθεί έγκαιρα κατά τη σύνταξη της μελέτης, την ενημέρωσε δε ότι το θέμα της επικάλυψης για την προστασία και στεγανοποίηση του εξωτερικού δώματος, θα αντιμετωπιστεί με τη σύνταξη Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε. και την ένταξη της εργασίας στον επόμενο Α.Π.Ε. Κατά του εγγράφου αυτού η προσφεύγουσα άσκησε την με αρ. πρωτ. 27316/2-7-2015 ένσταση, αναφέροντας ότι η παραπάνω εντολή δόθηκε σε χρόνο κατά τον οποίο η επίμαχη εργασία είχε ήδη εκτελεστεί σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης χωρίς να έχει δοθεί οποιαδήποτε προφορική εντολή περί μη εκτέλεσής της, όπως προκύπτει από το ημερολόγιο του έργου, το οποίο υπογράφεται από τον επιβλέποντα στις αντίστοιχες ημερομηνίες εκτέλεσης της εργασίας, και ζήτησε να αναγνωρισθεί η ανυπαρξία εννόμων συνεπειών σε βάρος της. Η ένσταση απορρίφθηκε με την 427/22-7-2015 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Βέροιας, κατά της οποίας η καθ' ης άσκησε την από 22-10-2015 αίτηση θεραπείας ενώπιον του Υπουργού ΥΠΟ.ΜΕ.ΔΙ. (επιδοθείσα στις 3-11-2015), προβάλλοντας ότι δεν δύναται να εκδοθεί νομίμως εντολή μη εκτέλεσης συμβατικής εργασίας που έχει προσδιορισθεί κατά ποσότητα και

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

αξία από τα αρμόδια όργανα της δημοπρατούσας αρχής, όταν η εργασία αυτή έχει ήδη εκτελεστεί και ζήτησε να της καταβληθεί το εργολαβικό αντάλλαγμα που δικαιούται για την εκτελεσθείσα μέχρι και τις 7-5-2015 ποσότητα των 4.845 kg της εργασίας του άρθρου Α.Τ. 91, με βάση τη συμβατική τιμή των 6,36 ευρώ/kg (12 ευρώ/kg μείον έκπτωση της ομάδος ποσοστού 47%), προσαυξημένη κατά 18% (για Γ.Ε. + Ο.Ε.) και με την αναλογούσα αναθεώρηση. Επίσης ζήτησε τόκους υπερημερίας από την άσκηση της αίτησης θεραπείας. Με την 440 π.ε./Φ101/1-2-2017 απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών κρίθηκε, κατά μερική αποδοχή της αίτησης θεραπείας, ότι η συμβατική ποσότητα της εργασίας που είχε ήδη εκτελεστεί πριν να δοθεί η επίμαχη εντολή περί μη εκτέλεσής της, όπως προκύπτει από το ημερολόγιο του έργου, πρέπει να πληρωθεί όπως προβλέπεται στο άρθρο Α.Τ. 91 του συμβατικού τιμολογίου, όχι όμως και οι απαιτούμενες επιπλέον ποσότητες της εργασίας αυτής. Κατά της παραπάνω απόφασης του Υπουργού ο Δήμος Βέροιας άσκησε την από 6-3-2017 (με αρ. καταχώρισης ΠΡ142/2017) προσφυγή. Όπως δε είναι γνωστό στο Δικαστήριο από προηγούμενη δικαστική του ενέργεια (βλ. πινάκιο 8 της ίδιας πιο πάνω δικασίμου), που λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως, κατ' άρθρο 144 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, με την 1028/2020 τελεσίδικη απόφαση του Δικαστηρίου αυτού, αφού λήφθηκε υπόψη ότι η προσφεύγουσα, όπως αποδεικνύεται από τις σχετικές εγγραφές στο ημερολόγιο του έργου που υπογράφονται από τον επιβλέποντα του έργου, προέβη στις 6-5-2015 και 7-5-2015 στην εκτέλεση της επίμαχης εργασίας διάστρωσης χαλίκων στο δώμα του σχολικού κτιρίου κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρου Α.Τ. 91 του τιμολογίου μελέτης, χωρίς οποιαδήποτε αντίρρηση εκ μέρους της Υπηρεσίας -αντιθέτως, με τη γνώση και συναίνεση του επιβλέποντος- και ότι η επίμαχη εντολή μη εκτέλεσης της παραπάνω συμβατικής εργασίας δόθηκε από μεν τον επιβλέποντα στις 11-5-2015, από δε τη Διευθύνουσα Υπηρεσία στις 18-6-2015, δηλαδή μετά την εκτέλεση της επίμαχης εργασίας, χωρίς να προκύπτει από οποιοδήποτε στοιχείο προγενέστερη σχετική προφορική εντολή της Υπηρεσίας, κρίθηκε

ότι η προσφεύγουσα δικαιούται να λάβει το συμφωνηθέν εργολαβικό αντάλλαγμα που αντιστοιχεί στην εκτελεσθείσα ποσότητα της παραπάνω εργασίας, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο Α.Τ. 91 του συμβατικού τιμολογίου, όχι όμως και αυτό (εργολαβικό αντάλλαγμα) που αντιστοιχεί στις απαιτούμενες επιπλέον ποσότητες της εργασίας αυτής, κατόπιν δε αυτού απέρριψε την προσφυγή του Δήμου Βέροιας. Εν τω μεταξύ, για τον προσδιορισμό της τιμής του προς ενσωμάτωση υλικού των χαλίκων η Διευθύνουσα Υπηρεσία συγκρότησε επιτροπή εξακρίβωσης κόστους, κατ' άρθρο 57 παρ. 6γ του ν. 3669/2008 και συντάχθηκε το οικείο 1^ο πρακτικό εξακρίβωσης κόστους προκειμένου να ενσωματωθεί η νέα μονάδα εργασίας στο 3^ο Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε. και στον επόμενο 3^ο Α.Π.Ε. Λόγω δε του ότι επρόκειτο για έργο συγχρηματοδοτούμενο από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποβλήθηκε φάκελος σχετικά με την τροποποίηση της σύμβασης στην αρμόδια Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Κεντρικής Μακεδονίας, η οποία διατύπωσε τη σύμφωνη γνώμη της, ενώ και το Συμβούλιο Δημοσίων Έργων Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας γνωμοδότησε θετικά για την έγκριση 3^{ου} Α.Π.Ε. Ακολουθώντας, συντάχθηκε ο επίμαχος 3^{ος} Α.Π.Ε. του έργου, στον οποίο μηδενίστηκε η εργασία του άρθρου Α.Τ. 91 «Διάστρωση με χάλικες 4 έως 8 cm επί τόπου», λόγω σφάλματος στον υπολογισμό-προμέτρηση της ποσότητας της εργασίας, λάθους στην μονάδα μέτρησης, αλλά και στον τρόπο σύνταξης αυτής, όπως αναφέρεται στην οικεία αιτιολογική έκθεση, ενώ περιελήφθη η νέα εργασία (με α/α 94) «Μεταφορά και διάστρωση χαλίκων 0,7 έως 7 εκ. επί δώματος κτιρίου μετά της ανύψωσης» (Α.Τ. 3ΝΤ/1, ΝΑΟΙΚ Ν/1307), με ποσότητα 23,07 m³ και δαπάνη 2.362,09 ευρώ. Επίσης, συντάχθηκε το 3^ο Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε. για την πιο πάνω εργασία με την περιγραφή «Προμήθεια, μεταφορά επί τόπου του έργου και διάστρωση χαλίκων, πλυμένων ποταμίσιων, χρώματος λευκού και διαφόρων αποχρώσεων του γκρι, κοκκομετρίας 0,7 έως 7 εκ. Περιλαμβάνεται η οποιαδήποτε μεταφορά ή μετακίνηση των υλικών κατά οιονδήποτε τρόπο, εντός της σχολικής αυλής ή του κτιρίου. Περιλαμβάνεται η ανύψωση των υλικών επί δώματος κτιρίου (ύψους <5μ.), καθώς και κάθε άλλη δαπάνη

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

που απαιτείται για την έντεχνη εκτέλεση της εργασίας» και ορίστηκε τιμή μονάδος ανά κυβικό μέτρο (m³) της εν λόγω εργασίας, ποσού 102,41 ευρώ.

Τις παραπάνω πράξεις η προσφεύγουσα υπέγραψε διά του νομίμου εκπροσώπου της με επιφύλαξη στις 3-11-2015 και άσκησε κατ' αυτών την με αρ. πρωτ. 48624/17-11-2015 ένσταση, η οποία απορρίφθηκε με την 736/7-12-2015 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Βέροιας. Κατά της απόφασης αυτής άσκησε εμπρόθεσμα στις 27-1-2016 αίτηση θεραπείας ενώπιον του Υπουργού ΥΠΟ.ΜΕ.ΔΙ., η οποία απορρίφθηκε σιωπηρά λόγω παρόδου άπρακτης της προβλεπόμενης από το νόμο τρίμηνης προθεσμίας. Ακολούθως, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή, με την οποία ζητά όσα αναφέρθηκαν στην 1^η σκέψη της παρούσας απόφασης.

6. Επειδή, με την προσφυγή αυτή, όπως αναπτύσσεται με το από 29-11-2018 υπόμνημα, η προσφεύγουσα, κατ' επανάληψη όσων προέβαλε κατά την ενδικοφανή διαδικασία, υποστηρίζει ότι μη νομίμως η Διευθύνουσα Υπηρεσία απάλειψε τη συμβατική εργασία του άρθρου Α.Τ. 91 από το τεχνικό αντικείμενο της εργολαβίας, κατατάσσοντάς την στην κατηγορία των επί έλασσον ποσοτήτων και δαπανών και την ενέταξε στον 3^ο Α.Π.Ε. ως νέα εργασία με τον περιγραφικό τίτλο «Μεταφορά και διάστρωση χαλίκων 0,7 έως 7 εκ. επί δώματος κτιρίου μετά της ανύψωσης», με ποσότητα 23,07 m³ και δαπάνη 2.362,09 ευρώ, ενώ, περαιτέρω, με το 3^ο Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε. προέβη στην τιμολόγησή της προς 102,41 ευρώ/m³. Σχετικώς ισχυρίζεται ότι δεν πρόκειται για νέα εργασία κατά την έννοια του άρθρου 57 (παρ. 6) του ν. 3669/2008, αλλά για συμβατική εργασία, η οποία είχε ήδη εκτελεστεί χωρίς οποιαδήποτε εναντίωση της Υπηρεσίας, σε ποσότητα όχι περισσότερη από τη συμβατικώς προβλεφθείσα και, συνεπώς, δεν μπορούσε η Υπηρεσία, προβάλλοντας σφάλματα κατά την εκπόνηση της μελέτης ως προς τον υπολογισμό-προμέτρηση της ποσότητας της εργασίας, τη μονάδα μέτρησης και τον τρόπο σύνταξης του σχετικού άρθρου, να προβεί σε εκ νέου τιμολόγηση της εργασίας, τυχόν δε απαιτούμενη πρόσθετη ποσότητα για την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής επιτρεπτώς μεταβάλλει-επauξάνει τα

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

κονδύλια της συμβατικής εργασίας του άρθρου Α.Τ. 91. Επομένως, κατά την προσφεύγουσα, πρέπει να ακυρωθεί το 3^ο Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε. και να αναμορφωθεί ο ένδικος 3^{ος} Α.Π.Ε. α) με την απάλειψη της παραπάνω «νέας εργασίας» μετά των κονδυλίων της ποσότητας και της δαπάνης της και β) με την επαναφορά της εργασίας του αρχικού άρθρου Α.Τ. 91 με την οικεία ποσότητα (4.845 kg) και δαπάνη, (58.140 ευρώ), προσαυξημένη με την πρόσθετη ποσότητα που θα απαιτηθεί να εκτελεστεί. Επίσης, η προσφεύγουσα ζητά να αναγνωρισθεί ότι ο καθ' ου Δήμος υποχρεούται να της καταβάλει το εργολαβικό αντάλλαγμα που αντιστοιχεί τόσο στην ποσότητα της εργασίας του άρθρου Α.Τ. 91 που εκτέλεσε μέχρι και τις 7-5-2015, όσο και στην επιπλέον ποσότητα της ίδιας εργασίας που πρέπει να εκτελεστεί βάσει του εγκριθέντος 3^{ου} Α.Π.Ε. που της κοινοποιήθηκε στις 21-12-2015, με την καθορισθείσα συμβατική τιμή των 6,36 ευρώ/kg (12 ευρώ/kg μείον προσφερθείσα έκπτωση της ομάδας ποσοστού 47%), προσαυξημένη κατά το ποσοστό 18% των Γ.Ε. και Ο.Ε. και την αναλογούσα αναθεώρηση.

7. Επειδή, ο καθ' ου η προσφυγή Δήμος Βέροιας με την από 26-3-2018 έκθεση απόψεων και το 4-4-2018 υπόμνημά του προβάλλει ότι λόγοι δημοσίου συμφέροντος δεν επιτρέπουν να αποζημιωθεί η προσφεύγουσα με μια υπέρογκη δαπάνη ποσού 58.140 ευρώ για μια ημιτελή εργασία, αντί του ορθού ποσού των 2.362,09 ευρώ που απαιτείται για την ολοκληρωμένη εργασία και ότι η προσφεύγουσα, παρότι είχε υποχρέωση σύμφωνα με το άρθρο 6.1.5. της Ε.Σ.Υ. να προβεί σε πλήρη έλεγχο της τεχνικής μελέτης του έργου, προς εντοπισμό και συμπλήρωση τυχόν ελλείψεων ή τυχόν πλημμελώς μελετηθέντων επί μέρους θεμάτων, δεν διατύπωσε καμία παρατήρηση επί της ανακολουθίας που παρουσιάζεται στην επίμαχη εργασία.

8. Επειδή, όπως εκτέθηκε στην 5η σκέψη, με την 1028/2020 τελεσίδικη απόφαση του Δικαστηρίου αυτού, που εκδόθηκε επί της από 6-3-2017 (με αρ. καταχώρισης ΠΡ142/2017) προσφυγής του Δήμου Βέροιας κατά της 440 π.ε./Φ.101/1-2-2017 απόφασης του Υπουργού Υποδομών και

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

Μεταφορών αναγνωρίστηκε το δικαίωμα της προσφεύγουσας να λάβει το εργολαβικό αντάλλαγμα που αντιστοιχεί στην εκτελεσθείσα έως και τις 7-5-2015 ποσότητα της εργασίας διάστρωσης χαλίκων επί του δώματος του σχολικού κτιρίου, η οποία προβλέπεται από το άρθρο Α.Τ. 91, βάσει της συμβατικής τιμής που ορίζεται σε αυτό. Ενόψει του δεδिकाσμένου που προκύπτει από την απόφαση αυτή, το παρόν Δικαστήριο δεσμεύεται από την παραπάνω κρίση και, συνεπώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι εσφαλμένα απαλείφθηκε από τον ένδικο 3^ο Α.Π.Ε. η επίμαχη εργασία του παραπάνω άρθρου Α.Τ. 91 με την ποσότητα και δαπάνη που είχε προϋπολογισθεί και, επομένως, ο εν λόγω Α.Π.Ε. πρέπει να τροποποιηθεί, ώστε να περιλάβει την εν λόγω εργασία, κατά τα βασίμως προβαλλόμενα από την προσφεύγουσα.

9. Επειδή, περαιτέρω, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του ότι το προαναφερόμενο άρθρο Α.Τ. 91 του τιμολογίου της μελέτης, παρουσιάζει ανακολουθίες και σφάλματα στην προμέτρηση, δεδομένου ότι η σωστή ποσότητα της εργασίας που απαιτείται είναι 36.905,6 κιλά ή 36,90 τόνοι και όχι 4.845 κιλά ή 0,48 τόνοι, όπως λανθασμένα αναγράφεται στον προϋπολογισμό, ενώ περαιτέρω, η ορθή μονάδα μέτρησης που έπρεπε να γραφεί είναι μ3 (κυβικά μέτρα) και όχι κιλά, καθώς ακόμη και η μονάδα μέτρησης του αρχικού άρθρου ΟΙΚ1307 είναι σε μ3. Επιπλέον, η περιγραφή του παραπάνω άρθρου, αλλά και η διατομή του υλικού δεν είναι ορθή, αφού το άρθρο αναφέρεται γενικά σε διάστρωση χαλίκων -που εννοείται σε οδό- ενώ η εργασία αναφέρεται σε δώμα κτιρίου. Εξαιτίας των παραπάνω παραδρομών, η προϋπολογισθείσα ποσότητα δεν επαρκούσε για την κάλυψη όλου του δώματος, ενώ, εξάλλου, προέκυπτε σύνολο δαπάνης μεγάλου ποσού, ήτοι 58.140 ευρώ για μία ημιτελή εργασία, αντί της ορθής δαπάνης των 2.362,09 ευρώ που απαιτείτο για πλήρη εργασία. Ενόψει αυτών, εφόσον βάσει της προβλεπόμενης στο επίμαχο άρθρο Α.Τ. 91 ποσότητας, η προσφεύγουσα διέστρωσε με χάλικες μέρος μόνο του δώματος, με συνέπεια να προκύψει ανάγκη εκτέλεσης επιπλέον ποσότητας εργασίας, η οποία εκ παραδρομής δεν συμπεριλήφθηκε κατά τη σύνταξη

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

της μελέτης, το Δικαστήριο κρίνει ότι ορθά προστέθηκε στον 3° Α.Π.Ε. του έργου νέα εργασία με τίτλο «Μεταφορά και διάστρωση χαλίκων 0,7 έως 7 εκ. επί δώματος κτιρίου μετά της ανύψωσης» (Α.Τ. 3ΝΤ/1 Κωδικός αναθεώρησης ΟΙΚ 1307), στην οποία αναφέρεται η σωστή διατομή του υλικού-χαλίκων (0,7 έως 7 εκ.) για τη χρήση που προορίζεται (διάστρωση επί δώματος), καθώς και η σωστή μονάδα μέτρησης (m³), πρέπει όμως η ποσότητα αυτής να υπολογισθεί μετά την αφαίρεση της ήδη εκτελεσθείσας από την προσφεύγουσα ποσότητας εργασίας του άρθρου Α.Τ. 91 και να πληρωθεί με την τιμή των 102,41 ευρώ ανά κυβικό μέτρο (m³) τοποθετημένου υλικού (χαλίκων), όπως προσδιορίσθηκε από την Υπηρεσία με το 3° Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε. και δεν αμφισβητείται ειδικότερα από την προσφεύγουσα.

10. Επειδή, κατ' ακολουθίαν, πρέπει η υπό κρίση προσφυγή να γίνει εν μέρει δεκτή, να επιστραφεί στην προσφεύγουσα μέρος του καταβληθέντος παραβόλου ποσού πενήντα (50) ευρώ και να συμψηφισθούν τα δικαστικά έξοδα μεταξύ των διαδίκων (άρθρα 277 παρ. 9 και 275 παρ. 1 του ΚΔΔ).

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

Δέχεται εν μέρει την προσφυγή.

Μεταρρυθμίζει τη σιωπηρή απόρριψη από τον Υπουργό Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων της από 27-1-2016 αίτησης θεραπείας της προσφεύγουσας.

Τροποποιεί τον 3° Α.Π.Ε. του ένδικου έργου και ορίζει: α) τη συμπερίληψη σε αυτόν της απαλειφθείσας εργασίας του άρθρου Α.Τ. 91 «Διάστρωση με χάλικες 4 έως 8 cm επί τόπου» και β) τη μείωση της ποσότητας της νέας εργασίας του άρθρου Α.Τ. 3ΝΤ/1 «Μεταφορά και διάστρωση χαλίκων 0,7 έως 7 εκ. επί δώματος κτιρίου μετά της ανύψωσης», κατόπιν αφαίρεσης από αυτή της εκτελεσθείσας από την προσφεύγουσα, έως την 7^η-5-2015, ποσότητας της εργασίας του παραπάνω άρθρου Α.Τ. 91.

Αριθμός απόφασης: Α 1029/2020

Διατάσσει την επιστροφή στην προσφεύγουσα μέρους του καταβληθέντος παραβόλου, ποσού πενήντα (50) ευρώ.

Συμψηφίζει τα δικαστικά έξοδα μεταξύ των διαδίκων.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 15-11-2019 με την αναγραφόμενη στην αρχή της παρούσας σύνθεση, αντί δε της Προέδρου Εφετών Δ.Δ. Σοφίας Καπριδάκη, η οποία μετατέθηκε στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών, υπογράφεται από την αρχαιότερη δικαστή της σύνθεσης Ιωάννα Τσάφαρη-Δημητριάδου, Εφέτη Δ.Δ., κατ' άρθρο 194 παρ. 3 του ΚΔΔ.

Η ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΗ ΔΙΚΑΣΤΗΣ – ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

Δημοσιεύθηκε στον ίδιο τόπο σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο του Δικαστηρίου αυτού στις 4-6-2020, με τη συμμετοχή της Προέδρου Εφετών Δ.Δ. Δήμητρας Μίχου, λόγω της ως άνω υπηρεσιακής μεταβολής.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΙΧΟΥ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ
ΙΩΑΝΝΑ ΤΣΑΦΑΡΗ-ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΤΣΕΡΚΕΖΗ

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ 19/08/2020

